

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **E.**, so sídlom C., zastúpeného JUDr. A. H. R., advokátkou so sídlom v K., proti žalovanému **S.**, so sídlom B., IČO: X., zastúpenému M., so sídlom v B., IČO: X., **o zaplatenie 60 408 874,60 € s príslušenstvom**, vedenej na Okresnom súde Poprad pod sp. zn. 20 C 139/2008 a na Krajskom súde v Prešove pod sp. zn. 17 Co 99/2010, 17 Co 100/2010, v konaní o vylúčenie sudcov Krajského súdu v Prešove z prejednávania a rozhodovania vecí, takto

r o z h o d o l :

Sudkyne Krajského súdu v Prešove JUDr. J. B., JUDr. G. V. a JUDr. Z. S. **n i e s ú v y l ú č e n é** z prejednávania a rozhodovania vecí vedenej na tomto súde pod sp. zn. 17 Co 99/2010, 17 Co 100/2010 (vec Okresného súdu Poprad pod sp. zn. 20 C 139/2008).

O d ô v o d n e n i e

Krajský súd v Prešove predložil spis na rozhodnutie o žalovaným vznesenej námietke zaujatosti voči sudcom Krajského súdu v Prešove. Žalovaný svojím písomným podaním doručeným Krajskému súde v Prešove 21. septembra 2010 vzniesol námietku zaujatosti voči všetkým sudcom tohto súdu z dôvodu, že nemohol realizovať zákonné právo preveriť, či vec bola pridelená zákonnému sudcovi. Poukázal na to, že nahliadnutím do spisového materiálu na Krajskom súde v Prešove (8. septembra 2010) zistil, že súčasťou spisového materiálu nie je zberný spis odvolacieho súdu, ktorého súčasťou má byť aj potvrdenie o prevzatí a pridelení vecí podľa § 192 ods. 2 Spravovacieho poriadku; bol pritom informovaný, že zberný spis má u seba sudkyňa, ktorá do 15. septembra 2010 čerpá dovolenku (do prvostupňového súdneho spisu mu bolo umožnené nahliadnuť). Tieto skutočnosti v ňom „vyvolávajú opodstatnené pochybnosti, či vec bola pridelená zákonnému sudcovi; t.j. inými slovami povedané, či pri prideľovaní vecí boli dodržané všetky procesné pravidlá“ a „odôvodňujú pochybnosti o zaujatosti všetkých sudcov Krajského súdu v Prešove, keďže za situácie, kedy sa účastníkovi „znemožnilo“ realizovať svoje právo na „preverenie“ zákonného sudcu, nie je

vylúčená ani tá alternatíva, že bol spis zámerne pridelený sudcovi (resp. senátu)“. Žalovaný v ďalšom písomnom podaní, ktoré bolo doručené Krajskému súdu v Prešove 12. októbra 2010, námietku zaujatosti doplnil a spresnil. Navrhol vylúčiť členky senátu 17 Co JUDr. J. B., JUDr. G. V. a JUDr. Z. S. a tiež ostatných označených sudcov Krajského súdu v Prešove. Uviedol, že je pravdou, že konajúci súd mu po vznesení námietky zaujatosti doručil originál potvrdenia z podateľne o nápade a pridelení veci do senátu 17 Co vo veci 99/2010 a fotokópiu potvrdenia z podateľne o nápade a pridelení veci do senátu 17 Co vo veci 100/2010; doručenie dokladov však nepovažuje za plnú realizáciu práva účastníka na kontrolu, či vec bola pridelená zákonnému sudcovi, ktoré je garantované v ustanovení § 51 ods. 9 Zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch. Osobitne a ako samostatný dôvod vo vzťahu k predsedníčke senátu 17 Co JUDr. J. B. uviedol, že pôsobila do 1. augusta 2007 na Okresnom súde v Poprade, na ktorom súčasne pôsobil aj sudca JUDr. Š. Z., pričom podľa medializovaných informácií sa môže jednať o otca Ing. Š. Z., ktorý vo veci vypovedal ako svedok a u ktorého namietali, že mal byť v konaní vypočutý nie ako svedok, ale ako zástupca účastníka vzhľadom na skutočnosť, že pôsobil ako konateľ spoločnosti pôvodného žalobcu (t.j. A.). Uvedené okolnosti by potom znamenali aj to, že predsedníčka senátu JUDr. J. B. by prejednávala a rozhodovala vec, kde štatutárnym zástupcom účastníka bol syn sudcu JUDr. Š. Z., s ktorým spoločne pôsobila na Okresnom súde v Poprade.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd nadriadený Krajskému súdu v Prešove (§ 16 ods. 1 O.s.p.) posudzoval opodstatnenosť žalovaným vznesenej námietky zaujatosti iba voči sudkyňiam Krajského súdu v Prešove JUDr. J. B., JUDr. G. V. a JUDr. Z. S.. Ide o sudkyne Krajského súdu v Prešove, ktoré v tejto právnej veci účastníkov majú rozhodnúť v odvolacom konaní.

JUDr. J. B., JUDr. G. V. a JUDr. Z. S. uviedli, že účastníkov konania nepoznajú, nemajú ani žiadny záujem na výsledku sporu či vzťah k prejednáwanej veci; necítili sa byť zaujaté. JUDr. J. B. zároveň uviedla, že vec 17 Co 99, 100/2010 bola pridelená do senátu 17 Co elektronickou podateľňou podľa rozvrhu práce; počas jej pôsobenia na Okresnom súde v Poprade bol jej kolegom sudca JUDr. Š. Z., s ktorým mala vyslovene kolegiálny vzťah bez toho, aby akokoľvek komunikovali o súkromí, preto nevie, či JUDr. Z. má alebo nemá syna Ing. Š. Z., ktorý by podľa domnienky žalovaného mal byť štatutárnym zástupcom pôvodného žalobcu.

Najvyšší súd Slovenskej republiky pri skúmaní, či sú dané dôvody vylučujúce sudcu z prejednávania a rozhodovania u uvedených sudkýň Krajského súdu v Prešove, ktoré majú vo veci rozhodnúť podľa rozvrhu práce tohto krajského súdu, posudzoval opodstatnenosť tvrdenej možnosti vzniku pochybnosti o nezáujatosti týchto sudkýň z aspektu existencie dôvodov, pre ktoré je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci. Vychádzal pritom z ustanovenia § 14 ods. 1 O.s.p., v zmysle ktorého sudcovia sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci, ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezáujatosti. Účelom citovaného ustanovenia je prispieť k nestrannému prejednaní veci, k nezáujatému prístupu k účastníkom alebo k ich zástupcom a tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Cieľu sledovanému uvedeným ustanovením zodpovedá aj právna úprava skutočnosti, ktorá je z hľadiska vylúčenia sudcu považovaná za právnu relevantnú. Je ňou existencia určitého právne významného vzťahu sudcu a to :

1. k veci, v rámci ktorého vzťahu by mal sudca svoj konkrétny záujem na určitom spôsobe skončenia konania a rozhodnutia o veci, alebo
2. k účastníkom konania, ktorý vzťah by bol založený na príbuzenskom alebo rýdzo osobnom (pozitívnom alebo negatívnom) pomere k nim, alebo
3. k zástupcom účastníkov konania, ktorý vzťah by bol založený na pomere vykazujúcom znaky vzťahu uvedeného pod bodom 2.

Citované zákonné ustanovenie predpokladá taký vzťah vlastného záujmu sudcu na prejednávanej veci alebo taký jeho osobný vzťah k účastníkom konania, prípadne k ich zástupcom, ktorý by pri všetkej mozgnej snahe o správnosť rozhodnutia ovplyvnil jeho objektívny pohľad na vec a v konečnom dôsledku by mohol viesť k vydaniu nezákonného rozhodnutia.

Integrálnou súčasťou práva na spravodlivý proces (čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ktorého slovenský preklad bol vyhlásený v oznámení Federálneho ministerstva zahraničných vecí pod č. 209/1992 Zb., ďalej len „dohovor“) je garancia toho, aby vo veci rozhodoval nezávislý a nestranný súd zriadený zákonom. Súvislosťou medzi súdom, ktorý je založený na zákone, a jeho nezávislosťou, ako to vyjadruje článok 6 ods. 1 prvá veta dohovoru („každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom

zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu“), garantuje tento dohovor v celoeurópskom rozmere súčasne sudcovskú nezávislosť aj právo na zákonného sudcu. Ústavná úprava súdnej a inej právnej ochrany v Slovenskej republike garantuje obdobne vyjadrené právo na spravodlivý proces [čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, ktorá je uvedená ústavným zákonom č. 23/1991 Zb., ďalej len „listina“; čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky uverejnenej pod č. 460/1992 Zb., ďalej len „ústava“, ktoré články dávajú každému možnosť (právo) domáhať sa /zákonom/ ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v /zákonom/ určených prípadoch na inom orgáne /Slovenskej republiky/], do ktorého tiež zahrňuje aj právo na to, aby právna vec účastníka nebola odňatá zákonnému sudcovi (čl. 38 ods. 1 listiny; čl. 48 ods. 1 ústavy, ktoré články postulujú, že nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi a že príslušnosť súdu ustanoví zákon). Ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadruje zhodu (totožný zámer) na sudcovskú nezávislosť a právo na zákonného sudcu s právnym režimom podľa dohovoru (v obsahu týchto práv podľa dohovoru a podľa ústavy nemožno vidieť zásadnú odlišnosť). Potom platí, že v určitej právnej veci má rozhodovať nezávislý a nestranný sudca vecne a miestne príslušného súdu, určený rozvrhom práce príslušného súdu a tento *zákonný sudca* by sa už v ďalšom priebehu konania - pokiaľ by k tomu nebol daný zákonný dôvod - meniť nemal. Inštitút vylúčenia sudcu z prejednávania a rozhodovania veci, ktorý predstavuje výnimku z ústavnej zásady nezmeniteľnosti zákonného sudcu, stanovuje, aby zákonom predpokladaným postupom a zo zákonom predpokladaných dôvodov bol zákonný sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci. Sledovaný cieľ, ktorý tu umožňuje prelomiť ústavnú zásadu nezmeniteľnosti zákonného sudcu, spočíva v zmanení hroziaceho rizika, že by vo veci mohol konať a rozhodovať zaujatý - nie nestranný - sudca.

Nezávislosť s nestrannosťou a odbornosťou (kvalifikáciou) sudcu sú podmienkami kvalitného rozhodovania a jeho predvídateľnosti a sledujú tak význam riadneho napĺňania (poskytovania) spravodlivosti. Nezávislosť a nestrannosť úzko spolu súvisia, často sa prekrývajú a nie je vždy ľahké ich od seba odlíšiť. Nestrannosť definovaná aj ako neprítomnosť predsudku (zaujatosti) a straníckosti býva považovaná za pojem širší ako nezávislosť. Nestrannosť sudcu musí byť podstatou jeho funkcie, zatiaľ čo jeho nezávislosť ju má iba umožňovať. Pod sudcovskou nezávislosťou a nestrannosťou treba rozumieť aj nezávislosť a nestrannosť každého jednotlivého sudcu.

Obsahom práva na nestranný súd je, aby rozhodnutie v konkrétnej právnej veci bolo výsledkom konania nestranného súdu. Súd musí každú vec prerokovať a rozhodnúť tak, aby voči účastníkom postupoval nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadŕžal a objektívne posúdil všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutia vo veci. Nestranný súd poskytuje všetkým účastníkom konania rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok (II. ÚS 71/97).

Sudcu možno vylúčiť z prejednávania a rozhodovania veci buď na návrh účastníka súdneho konania (§ 15a O.s.p.), alebo na základe návrhu (oznámenia) samotného sudcu (§ 15 O.s.p.). Obsahom práva na prejednanie veci pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť každému návrhu oprávnených osôb a vždy vylúčiť sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodovania veci pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prejednanie veci nestranným súdom je len povinnosť (nadriadeného) súdu prejednať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia veci pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98, II. ÚS 121/03). Vzhľadom na to, že rozhodnutie o vylúčení sudcu podľa § 14 ods. 1 O.s.p. predstavuje výnimku z ústavnej zásady, podľa ktorej nikto nesmie byť odňatý svojmu zákonnému sudcovi (čl. 38 ods. 1 listiny, čl. 48 ods. 1 ústavy), treba trvať na tom, že sudcu vylúčiť z prejednávania a rozhodovania pridelenej veci možno skutočne iba výnimočne a z naozaj závažných dôvodov, ktoré mu celkom zjavne bránia rozhodnúť v súlade so zákonom nezaujato a spravodlivo. Pri posudzovaní týchto dôvodov (ich analýze) v konkrétnej situácii je nutné prihliadať aj na rozsiahlu a inštruktívnu judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) a Ústavného súdu Slovenskej republiky k danej problematike.

ESLP pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Tieto aspekty nestrannosti rozlíšil aj pri svojom rozhodovaní (pozri napríklad Piersack proti Belgicku). Subjektívna stránka nestrannosti sudcu sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k účastníkom konania, prípadne k ich zástupcom. Významné z tohto hľadiska je, čo si sudca myslel pro foro interno. Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti, až kým nie je preukázaný opak. Na preukázanie nedostatku subjektívnej nestrannosti vyžaduje judikatúra ESLP dôkaz o skutočnej zaujatosti (pozri napríklad Hauschildt proti Dánsku). Rozhodujúce nie je však (subjektívne) stanovisko sudcu, ale existencia objektívnych skutočností, so zreteľom na ktoré môžu vznikáť

pochybnosti o nestrannosti sudcu. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Práve tu sa uplatňuje tzv. teória zdania nezaujatosti [porovnaj tézu, že spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná („Justice must not only be done, it must also be seen to be done“)]. Nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (Delcourt proti Belgicku). Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prejednávanej veci a k účastníkom konania, resp. aj k ich zástupcom. Posúdenie nestrannosti sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, ale aj v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti, resp. nezaujatosti zákonného sudcu je to, či obava účastníka konania je objektívne oprávnená. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu (Pullar proti Spojenému kráľovstvu), teda či je tu relevantná obava z nedostatku nezaujatosti. Relevantnou je len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje ako sudcu nestranného. Je potrebné brať zreteľ na skutočnosť, že spoločenské vzťahy v najširšom slova zmysle sú vzťahmi vzájomného pôsobenia, kontaktu a interakcie medzi členmi spoločnosti; preto závažnosť, ktorá by založila pochybnosť o nezaujatosti zákonného sudcu (znamenala dôvod pre jeho vylúčenie z prerokovania a rozhodovania veci), môže aj pri zohľadnení tzv. teórie zdania uplatňovanej v judikatúre ESĽP nastať iba v prípade, keď je celkom zjavné, že jeho vzťah k danej veci, účastníkom alebo ich zástupcom dosahuje taký charakter a intenzitu, že aj napriek zákonom ustanovenej povinnosti nebude môcť rozhodovať „sine ira et studio“, teda nezávisle a nestranne (porovnaj napr. I. ÚS 332/08).

Existencia oprávnených pochybností závisí vždy od posúdenia konkrétnych okolností prípadu a podľa objektívneho kritéria sa musí rozhodnúť, či (úplne odhliadnuc od osobného správania sa sudcu) existujú preukázateľné skutočnosti, ktoré môžu spôsobiť vznik pochybností o nestrannosti sudcu (pozri tiež Fey proti Rakúsku). Pri rozhodovaní, či je daný oprávnený dôvod na obavu, že konkrétny sudca je nestranný, je stanovisko osoby oprávnenej namietat' zaujatosť dôležitá, ale nie rozhodujúca; určujúca je to, či sa môže táto obava považovať objektívne za oprávnenú.

Z uvedenej judikatúry ESLP a Ústavného súdu Slovenskej republiky možno vyvodit', že subjektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti sa musí podriaadiť prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti. Za objektívne však nemožno považovať to, ako sa nestrannosť sudcu len subjektívne niekomu javí, ale to, či reálne neexistujú okolnosti objektívnej povahy, ktoré by mohli viesť k legitímnym pochybnostiam o tom, že sudca určitým, nie nezaujatým vzťahom k veci disponuje.

Pokiaľ ide o existenciu právne relevantného pomeru u namietaných sudkýň senátu 17 Co Krajského súdu v Prešove, tieto sudkyne vo svojom písomnom vyjadrení k námietke zaujatosti popreli akýkoľvek svoj vzťah k veci či k účastníkom a nevideli žiaden dôvod pre svoje vylúčenie z prejednávania a rozhodovania tejto veci.

Najvyšší súd Slovenskej republiky z vyjadrenia sudkýň senátu 17 Co Krajského súdu v Prešove a ani z ostatného obsahu spisu nezistil žiadne také skutočnosti, z ktorých by bolo možné vyvodit' legitímne pochybnosti o ich nezaujatosti.

Okolnosť, že predsedníčka senátu JUDr. J. B. v minulosti pôsobila na rovnakom súde ako sudca JUDr. Š. Z. (že spoločne pôsobili na Okresnom súde Poprad), ktorý sudca podľa žalovaného má mať syna Ing. Š. Z., ktorý by mal byť štatutárnym zástupcom *pôvodného* žalobcu, nezakladá žiaden dôvod pre pochybnosť o jej nezaujatosti. Uvedené tvrdenie žalovaného vyjadruje iba jeho subjektívny názor a nie existenciu právne relevantného vzťahu JUDr. J. B. k účastníkovi konania. V danom kontexte (so zreteľom na údaj žalovaného o sudcovi JUDr. Š. Z.) Najvyšší súd Slovenskej republiky iba pre úplnosť pripomína, že vzťahy medzi sudcami, ktoré neprekračujú bežný pracovný a kolegiálny rámec [t.j. ak tieto vzťahy spočívajú iba na tom, že sa sudcovia navzájom poznajú, pretože na výkon funkcie sú zaradení na rovnaký (prípadne vyšší alebo nižší) súd, v tom istom oddelení alebo senáte], nemajú samé osebe povahu dôvodov vylučujúcich sudcu z prejednávania a rozhodovania veci (porovnaj napr. uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 29. apríla 2010 sp. zn. 1 Nc 8/2010).

Tým, že žalovaný v čase návštevy na Krajskom súde v Prešove (8. septembra 2010) nemal možnosť nahliadnutia do spisového materiálu odvolacieho súdu - do zberného spisu (do prvostupňového súdneho spisu mu podľa jeho vlastného vyjadrenia bolo umožnené

nahliadnuť) s odôvodnením, že ho má u seba sudkyňa, ktorá do 15. septembra 2010 čerpá dovolenku, sa objektívne nezaložila pochybnosť o nestrannosti súdneho rozhodovania senátu 17 Co Krajského súdu v Prešove. Zároveň je potrebné zvýrazniť, že žalovaný, ktorý v ďalšom písomnom podaní doručenom Krajskému súdu v Prešove 12. októbra 2010 uviedol, že konajúci súd mu následne doručil originál potvrdenia z podateľne o nápade a pridelení veci do senátu 17 Co vo veci 99/2010 a fotokópiu potvrdenia z podateľne o nápade a pridelení veci do senátu 17 Co vo veci 100/2010, s ktorými sa mienil 8. septembra 2010 nahliadnutím do zberného spisu oboznámiť, po poskytnutí tohto materiálu nenamietal, že by vec bola pridelená nezákonnému sudcovi (senátu), t.j. že by vec nebola pridelená do senátu 17 Co elektronickou podateľňou podľa rozvrhu práce a takáto skutočnosť ani zistená nebola; žalovaný tiež netvrdil, že by mu nebolo umožnené z evidenčných pomôcok preveriť pridelenie veci zákonnému sudcovi (senátu).

Takto nielen so zreteľom na subjektívne hľadisko prezentované vo vyjadrení namietaných sudkýň, že sa necítia byť zaujatými, ale aj z objektívneho pohľadu dospel Najvyšší súd Slovenskej republiky k záveru, že nejestvujú dôvody, ktoré by mohli viesť k pochybnosti o ich nezaujatosti.

Najvyšší súd Slovenskej republiky preto rozhodol tak, že sudkyne Krajského súdu v Prešove JUDr. J. B., JUDr. G. V. a JUDr. Z. S. nie sú vylúčené z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na tomto súde pod sp. zn. 17 Co 99/2010, 17 Co 100/2010 (vec Okresného súdu Poprad pod sp. zn. 20 C 139/2008).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 20. januára 2011

JUDr. Jana Bajánková, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia :

Jarmila Uhlířová